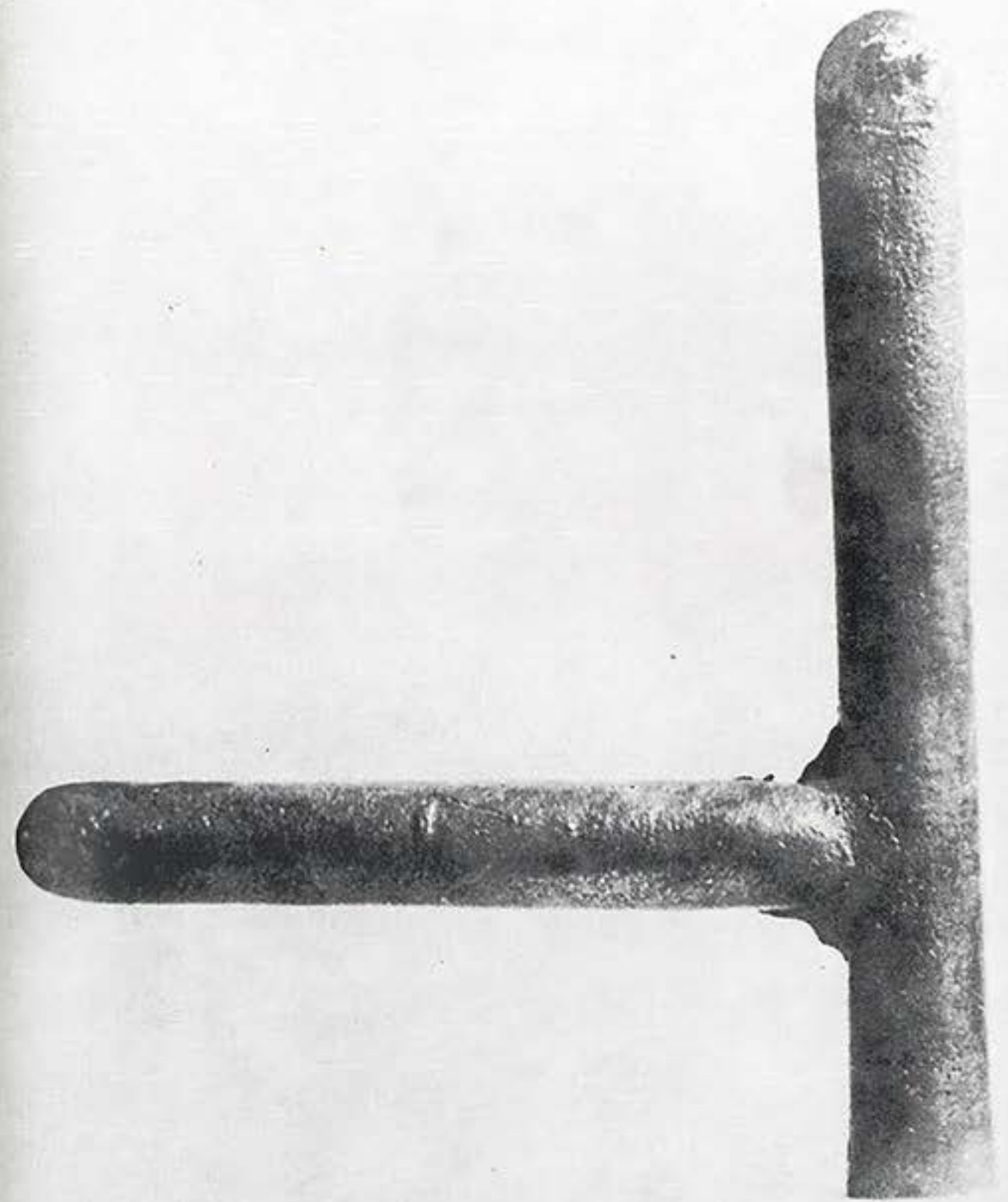

**SLAVOLJUB
RADOJČIĆ**

Likovna galerija
Kulturnog centra
Beograda

4 — 17. III 1985.

SLAVOLJUB RADOJČIĆ

SKULPTURA

Seriya Savremena kretanja
Sveska br. 200

ДОМ
КУЛТУРЕ
ЧАЧАК

Dom kulture
Čačak

22. III — 2. IV 1985.

Šta misliš o svojoj generaciji, šta je njena duhovna osnova, šta vas veže u generacijski okvir, koje karakteristike, ideje i koncepti?

Ja smatram da je to, pre svega, naša potreba da se ponovo vratimo svom korenu, nekom svom etosu, bez obzira da li je neko od nas iz Beograda, Šumadije, Crne Gore. U jednom razgovoru o tome neko je rekao da su oni koji su sa raznih strana stizali u Beograd donosili izvesnu svežinu i otvorenost, dok smo mi njima pružali izvesne informacije o stvarima i pojavama koje su njima bile nepoznate. Što se tiče dubljih međusobnih odnosa pojedinih predstavnika moje generacije, njihovih ideja, specifičnosti i koncepta, ko je na koga i kako uticao, u kom periodu, ko je bio bliži izvornom izrazu, a ko više u trendu, na to je veoma teško dati odgovor.

Da li i na koji način razmišljaš o aktuelnosti? Šta za tebe znači biti aktuelan?

Počeo bih odgovor na to pitanje jednim primerom, jednim mogućim videnjem tog pitanja. Uzmimo, na primer, Murovu skulpturu »Oštrica noža«: oštra ivica noža poseduje naglašenu psihičku napetost koja deluje na posmatrača nezavisno od njegovih ideoloških, socijalnih, političkih ili estetičkih ubeđenja, bez obzira na vreme. To je, da tako kažem, trajni oblik »aktuelnosti«, nož će uvek izazivati jezu i strah. Međutim, onaj drugi, umetnosti imanentniji vid aktuelnosti — njena povezanost i zavisnost od opšteg stanja duha, ideja, ideologije, ta aktuelnost zavisi od odnosa autora prema ideji svoje umetnosti, od njegovog shvatanja funkcije i načina trajanja dela. Može se slobodno govoriti o konceptu umetnosti kao svojevrsnoj interakciji estetske svesti i društvenog bića, znači — o suštini umetnosti kao vidu pristajanja na određene društvene, socijalne, kulturne ili političke norme i sadržaje. Ja mislim da umetnost ne treba da zazire od politike u njenom svakodnevnom smislu, ali pod uslovom da teži prevazilaženju te uslovnosti vremenske ograničenosti. Umetnost mora uvek biti iznad politike, čak i onda kada joj služi, kao i kada je negira. Gledao sam, na primer, u Hanoveru izložbu umetnika pod nazivom OTU DIXU u čast, obrađujući tematiku iz svakodnevnog društvenog života (korupciju, društvene nepravde i sl.) i to me je opčinilo; otkrio sam mnoga zanimljiva dela čija je aktuelnost uslov njihove trajnosti do sada.

Aktuelnost u smislu uklapanja u savremene umetničke trendove? Da li ti i tvoja generacija trpите neke uticaje, težite li za modom, osećate li potrebu da idete »u korak« sa svetom?

Oko 1970. radio sam skulpture koje su, na izvestan način, bile direktan odgovor na ono što sam doživeo i video po vozovima dok sam putovao po Nemačkoj i Švajcarskoj. Gledao sam te ljude, gastarbajtere, izgubljene i uplašene od nepoznatog, kako mračni i sa strepnjom putuju u svoju evropsku neizvesnost. Tada nisam mislio o tome šta je moderno, koji »izam« dominira svetskom i našom umetničkom scenom. Hteo sam da napravim delo neposredne životne situacije, delo iskustva, a ne delo »čistih principa« estetske svesti. Međutim, grešio bih kada bih tvrdio da su tada nastajala dela koja su izvan osnovnih linija mojih stvaralačkih preokupacija. Ja sam težio da i tada nastavljam sa istraživanjima tkz. plastičkih vrednosti, funkcionalne doradenosti oblika, njegove celovitosti i prostorne opravdanosti. Cela moja generacija, na svojim počecima, bila je mnogo naivnija od sadašnjih mladih vajara, manje obaveštena i više izolovana. Kod današnjih mladih sviđa mi se izvesno osećanje »kolektivne usmerenosti«, oni se udružuju, definišu ili prihvataju trendove, imaju svoje male poetike, bez obzira koliko im je potrebno napora da se

domognu originalnosti i svog znaka. Ali kod njih se oseća pomanjake ličnog napora; udeo subjektivnih traženja i istraživanja sveden je na manju meru, čime je manji i subjektivni rizik.

Po mnogim svojim karakteristikama, formalno-stilskim, tipološkim, ti pripadaš više jednom klasičnom konceptu shvatanja skulpture, bez obzira na nepreciznost ovoga termina?

U izvesnom smislu — da. Recimo, po materijalu. Ja uglavnom radim u bronzi, kamenu i drvetu. Kao i po temama koje su bliske jednom klasično shvaćenom pojmu umetnosti. Međutim, po nekom minimalističkom osećanju i po potrebi za sintezom, moja generacija i ja bili smo, u izvesnom smislu, most između onog što se dešavalo u Evropi i onog što je trajalo kao naša domaća umetnička praksa. Ja sam sebe tražio (i nalazio) u kontinuitetu naše kulturne tradicije, na onoj liniji koja je na izvestan način definisana našom međuratnom umetničkom klimom, posebno poezijom (Crnjanski, Dis, Drainac, Rastko Petrović). Tu sam video izvestan otklon od vizantijske tradicije i vraćanje svojim narodnim korenima, tražeći analogije i inspirativna polazišta čak i kod drugih naroda elementarne kulture.

Tvoja generacija javila se, u stvari, u vreme postapstraktnih strujanja, u vreme obnove figuracije, na jednom širem planu. Pa ipak, tvoja skulptura ne može da ponese epitete realističkog izraza. Pre bi se moglo govoriti o izvesnom neosimboličkom traženju?

Gombrih govori u svojoj knjizi »Umetnost i iluzija« o strukturi realnosti i odnosu umetnost-stvarnost. Postoji jedan realan svet, svet neposredne čulne datosti i svet koji spoznajemo samo kroz forme i simbole umetnosti. Jedna slika pejzaža otkriva nam da postoji ili da bi mogao postojati takav pejzaž i negde u prirodi. Moja unutrašnja stvarnost i tkz. objektivna stvarnost to su dve paralelne stvarnosti, dve ravnopravne mogućnosti stvaralačke svesti. Realizam je prema tome širi pojam no što se misli.

Jedna od karakteristika tvoje skulpture je, u izvesnom smislu, i karikaturalnost, »ne-lepost«? Ima li u njoj i mesta za ironiju, sarkazam, satiru?

Ja sam, na primer, radeći na temi gastarbajtera, osetio značaj ideje o grotesknosti izraza. Grotesknost doprinosi snazi izraza, potencira neke karakteristike oblika, dobija značaj jezičke činjenice. Sama tema (gastarbajteri) ne može biti »lepa«, u njoj ima neke traumatične situacije koja okupira psihu i svest čovekovu, ali za mene kao skulptora tema je samo polazište. Pa ipak, forma i karakter skulpture moraju da vrata dug tematskoj osnovi. Svi smo mi, u izvesnom smislu, bačeni u uslove u kojima jesmo i činimo uglavnom ono što moramo. Međutim, umetnika mora, pre svega, da interesuje jezik njegove umetnosti i što je veća distanca između dela i životne situacije koja ga inicira, postoje i veće šanse da delo bude jezički čistije i celovitije.

»Ukrotitelj«?

Pojam autoriteta za mene je veoma značajan, puno sam ga istraživao. Šta je autoritet? Kako se on postiže? Ne verujem u savršenog čoveka. Više verujem u čovekovo neherojsko, nego herojsko stanje, više verujem u priču o Jovu, nego o Samsonu. Tema ukrotitelja za mene je u podtekstu problem autoriteta. Međutim, skulptura, ovakva kakva je (»Ukrotitelj«), nije u funkciji teze o autoritetu, ona je samo inicirana tim tematskim okvirom, a ostvarena idejom o celovitoj, sintetičkoj skulpturi određenog značenjskog kruga.

Pre svega, to je vertikala (autoritet stoji za govornicom, komanduje, ili izdaje zapovesti); od podnožja prema gore — najpre je postavljen izvršilac želja autoriteta (on je, u odnosu na veličinu autoriteta, malih dimenzija). »Autoritet« je u jednom blago zatalasanom ritmu i cilindričnog je oblika, bezmalo kao sulundar za peć. Od velikih usta preko nosa proteže se jedna linija koja označava kapu. Sve je malo pomerenom ulevo kako bi dobilo izraženiju snagu palice. U stvari, dobija se oblik obrnutog ćiriličnog slova »L« koji daje snagu određenog udara. Što se tiče profila, levog i desnog, imamo obrnutu arabesku, povijanje unazad, tako da je vertikala u jednom zategnutom luku, s tim što se u profilu opet pojavljuje nos, ali sada kao reljef.

Ti si od onih vajara koji dosta i crta?

Kada je reč o crtežu, crtež je važan oblik mojih traženja, on je, u izvesnom smislu, sinteza mojih iskustava i najneposrednija jezička jedinica mojih ideja i osećanja. Uzmem, na primer, praznu kesicu od semena rotkvice »non plus ultra«, zalepim je na papir, i ukomponujem u novu celinu. Tako od rotkvice dođem do izvesne simbolične varijacije, ako sve ide onako kako treba, ako mi pođe za rukom. Stvaranje skulpture je jedan dug i složen proces koji podrazumeva i ono što se zove cizeliranje, dorada, čisto zanatski poslovi, koji sa stvaralaštvom skoro i da nemaju veze, i ja u takvim trenucima pribegavam crtežu da bih spasio svoju dušu i osvežio zamorenu misao.

Koji je tvoj omiljeni vajarski materijal?

Bronza je materijal koji daje velike šanse skulptoru, preciznost i spremnost da se relativno brzo pređe put od ideje do realizacije. Kamen je već »sporiji« materijal, zahteva mnogo više strpljenja i vremena. Zato ga većina autora obrađuje modernim alatima, mašinama, što, svakako, utiče na karakter dela. Sem toga, sve manje je velikih tema, velikih formata, kakvih je bilo u velikim epohama klasične umetnosti. Delo gubi monumentalnost, što ne znači da gubi snagu izraza kakvu često mogu da imaju skulpture malog formata. U stvari, format je ono što ima zagrljaj ruku skulptorovih.

Razgovor vodio
SRETO BOŠNJAK

(Deo razgovora vođen februara 1985.)

NA NASLOVNOJ STRANI PATER FAMILIAS, 1983, bronza

FLAŠA, 1982, bronza

SLAVOLJUB-CAJA RADOJČIĆ

rođen 1942. godine u Beogradu. Akademiju likovnih umetnosti završio u Beogradu 1965. godine u klasi profesora Miodraga Popovića. Postdiplomske studije kod istog profesora završio 1967. godine. Boravio u SR Nemačkoj 1977. godine kao stipendista DAAD-a. Docent za vajarstvo na Fakultetu likovnih umetnosti u Beogradu.

Adresa: Beograd, Franca Rozmana 20/XIII, telefon: 459-429

SAMOSTALNE IZLOŽBE:

- 1966 — Beograd, Dom kulture Zapadni Vračar
- 1967 — Beograd, Galerija Kolarčevog narodnog univerziteta
- 1969 — Beograd, Galerija Doma omladine
- 1970 — Sent Galen, Švajcarska, Galerija »Lock«
- 1973 — Beograd, Galerija Grafičkog kolektiva
- 1974 — Beograd, Galerija '73
— Sent Galen, Galerija »Lock«
- 1975 — Keln, Galerija »Veith Turske«
- 1976 — Arandelovac, u okviru Smotre »Mermer i zvuci«
— Novi Sad, Galerija »Tribine mladih«
- 1979 — Salon Muzeja savremene umetnosti u Beogradu
- 1981 — Galerija »Lock« u Sent Galenu
— Galerija Lister Werkstat u Hanoveru
- 1982 — Narodni muzej u Kragujevcu
- 1983 — Likovni salon Radničkog univerziteta u Novom Beogradu
- 1985 — Čačak, Dom kulture
— Beograd, Galerija Kulturnog centra

NAGRADE:

- 1966 — Nacionalna nagrada za skulpturu na Međunarodnoj izložbi u Hagu
- 1967 — Nagrada livnice »Plastika« na Oktobarskom salonu, Beograd
— Otkupna nagrada na Izložbi jugoslovenskog portreta u Tuzli
- 1971 — Nagrada za skulpturu na Prolećnoj izložbi ULUS-a, Beograd
- 1972 — Otkupna nagrada na III bijenalu jugoslovenskog crteža u Somboru
- 1973 — Prva nagrada za skulpturu na Bijenalu skulpture u Vrnjačkoj Banji
- 1977 — Nagrada za skulpturu na Oktobarskom salonu, Beograd
- 1980 — Zlatno dleto na Prolećnoj izložbi ULUS-a
- 1983 — Zlatna premija na izložbi Jugoslovenskog portreta u Tuzli

Učesnik je Simpozijuma skulpture 1975. godine u Ostrožcu i Simpozijuma skulpture »Mermer i zvuci« 1976. godine u Arandelovcu. Skulpture i crteži se nalaze u zbirkama u Beogradu, Kragujevcu, Novom Sadu, Sisku, Bosanskoj Krupi, zatim u SR Nemačkoj, Švajcarskoj, Holandiji, Sjedinjenim Američkim Državama i u privatnim kolekcijama Lj. Rakića, V. Konena i V. Peroloa.

STOPA, 1982, mramor

CRTEŽ, 1983, komb. tehnika

RIBAR 1983, bronza

KATALOG

1. HERUVIM, 1973, bronza, 31 x 29
2. UKROITELJ, 1976, bronza, 48 x 20 x 10
3. PORTRET P. V., 1977, gips, 50 x 72 x 28
4. STUB, 1973/1978, bronza, 148 x 35 x 20
5. TEGLA, 1982, bronza, 38 x 20 x 20
6. TEGLA II, 1983, bronza, 22 x 14 x 12
7. FLAŠA, 1982, bronza, 26 x 10 x 10
8. PROLAZNIK, 1983, bronza, 27 x 12 x 12
9. EMANUELA, 1984, bronza, 26 x 18 x 15
10. PATER FAMILIAS, 1984, bronza, 27 x 12 x 6
11. STOPA, 1982, mramor, 26 x 24 x 16
12. ADAM I EVA, 1982, gips, 50 x 50 x 50
13. PLOVI SREBRNI MESEČE, 1982, mramor, 56 x 18 x 16
14. PORTRET, 1979/1985, bronza, 75 x 12 x 12
15. RIBAR, 1983, bronza, 18 x 6 x 6
16. UKROTITELJ II, 1984, gips, 74 x 17 x 10

CRTEŽI, 1975—1985

SAVET GALERIJE:

Moma Antonović
Vera Božičković Popović
Dragoslav Bošković
Nandor Glid
Olga Jančić
Prof. Lazar Pejić
Ljiljana Popović

Izdaje: Kulturni centar Beograda
Urednik: Ljiljana Popović
Fotografije: M. Ćirovski, M. Jelisijević i D. Milijić
Štampa: Škola za ind. oblikovanje,
Beograd, Krupanjska 3
Tiraž: 350 kom.